

Huwten uit liefde is goed voor het geld

Al sinds de Middeleeuwen mogen vrouwen in Noordwest-Europa hun eigen huwelijkspartner kiezen. En dat heeft de economie opgestuwd, zeggen Utrechtse historici.

Door onze redacteur

ELLEN DE BRUIN

ROTTERDAM, 4 JAN. Dat het kapitalisme in West-Europa uit liefde ontstaan is, dat is wel erg kort door de bocht geformuleerd, zegt historica Tine de Moor. Maar dat het kapitalisme in deze streken zijn grondslag heeft in het op consensu gebaseerde huwelijk, dat kun je wel degelijk concluderen uit het onderzoek dat ze samen met haar collega Jan Luiten van Zanden deed. „Liefde gaat wel heel ver – het was natuurlijk mooi als het er was, maar het gaat er vooral om dat mensen hun eigen keuze konden maken.”

De historici van de universiteit van Utrecht publiceerden onlangs het boekje *Vrouwen en de geboorte van het kapitalisme in West-Europa*. Daarin beschrijven ze hoe het Noordwest-Europese huwelijkspatroon – relatief late, op wederzijdse instemming gebaseerde huwelijken, eigen huishouden zonder grootouders, weinig kinderen

Paar in het bruidsbed, illustratie bij het *Decretum Gratiani* uit de dertiende eeuw. Gratianus was een van de eersten die verkondigde dat niet vleeselijke consumptie maar wederzijdse consensu cruciaal is voor een huwelijksverbintenis. (Illustratie uit besproken boek)

– al sinds de Middeleeuwen de economie heeft opgestuwd. „Ons onderzoek past in het debat over *The Great Divergence*. Dat boek, van Kenneth Pomeranz, gaat over de vraag waarom de economische ontwikkelingen in China later op gang kwamen dan in Europa.

Maar wij kijken verder terug in de geschiedenis dan hij, en wij kijken op microniveau, naar de manier waarop mensen hun leven inrichtten.”

Het vrije, op consensu gebaseerde huwelijk blijkt veel gunstiger te zijn voor de economie dan

een patriarchaal systeem zoals dat in China nog heerst. In dat systeem worden dochters jong uitgehuwelijkt, gaan bij hun schoonouders wonen en zijn dan meteen verloren voor de arbeidsmarkt. In Europa heeft de katholieke kerk ervoor gezorgd dat dat patroon verdween, toen Paus Gregorius IX in 1234 besloot dat huwelijken op wederzijdse instemming moesten berusten.

In Noordwest-Europa, waar vrouwen al konden erven, werd zijn besluit meer gevolgd dan in de Mediterrane landen, waar vrouwen in plaats daarvan een bruidsschat meekregen. Daar huwden zij dus vaak jong (goedkoper voor de ouders en dan hadden de dochters het maar binnen) en bleven zij bij familie wonen (dan bleef het bezit in de familie).

Het recht om te erven maakte de Noordwest-Europese jonge vrouwen (en mannen) vrijer: ze konden rustig een partner zoeken en in tusschen een baantje nemen. „Waar die verschillen in erfrecht tussen Noord- en Zuid-Europa vandaan kwamen, weten we nog niet precies”, zegt De Moor. „Maar de consensu doctrine en de groei van de arbeidsmarkt hebben in Noordwest-Europa voor dat huwelijkspatroon gezorgd – en die ontwikkelingen werden versterkt door het schokeffect van de Zwarte Dood.”

Toen die epidemie uitbrak, in 1348, kromp de Europese bevolking zo sterk dat vrouwen nog meer kans kregen op de arbeidsmarkt. Zo versterkten het nieuwe huwelijkspatroon en de economie elkaar. Mensen gingen zich meer richten op de toekomst (opleidingen voor hun kinderen) in plaats van op het verleden (voortzetten van familie tradities en -bezit), en dat jaagde de economie nog verder aan. Ook ontstonden er kapitaalmarkten: ouders konden er niet meer op rekenen dat hun kinderen in huis namen, dus moesten ze zelf sparen voor hun oude dag.

Het individualistische Noordwest-Europese huwelijkspatroon heeft uiteindelijk ook de rest van Europa veroverd, maar de oudere patronen zijn nog steeds zichtbaar, zegt De Moor. „In 1990 woonde in Nederland 47 procent van de 85-plussers in een verzorgingshuis; in Spanje was dat maar 6 procent.” In China is het huwelijkspatroon nu pas aan het veranderen. In 2002 werden er nog steeds slechts 847 tot 877 meisjes op 1.000 jongens geboren, door selectieve abortus op dochters, die vaak als duur en nutteloos voor het gezin worden beschouwd. „Maar hoogopgeleiden willen nu steeds vaker dochters”, zegt De Moor, „en er zijn zelfs stellen die géén kinderen nemen. Dat was honderd jaar geleden echt *not done*.”

NRC 4 jan. 2007